

Szuezi regénye

A Földközi-tenger, a rómaiak Mare Nostrum-ja (a Mi Tengerünk) az ókorban és mélyen a középkorba nyúló időkhöz „a világ közepe”. Egyiptomiak, föníciaiak, karthagoiak és görögök e tenger hajosai és kalmarjai. A Földközi-tenger horizontját a mediterrán ember mélyíteni-tágítani akarja, a látóhatár abroncsait széttörni és új vizek felé fordítani a gályák evezőit. Egy kijárat van „Herkules oszlopai” között, a mai Gibraltár, a mór világ Gabel-altar szorosán át az oceán végtelensége felé. De hová evezzen a végtelenségig felé a gálya a tányeralakú világon, talán, hogy a tenger árja luzza a melybe, vagy a vizek határán túl az ürbe zuhanjon? Nyugatra nem, de észak felé vonz a nagy sziget. Cézár korában a mai brit sziget még barbár föld. A Kelet, a napfényországok fűszeres levegőjű világrésze esélyesebb föld hódító hajósnak és kufároknak: Arábia, Mezopotámia, India! És ahogyan Afrika keskeny földnyelven átfolyik Európába és azon túl északabbra, Európa sarkával összevegyül a Szinai félsziget, amely északkeleti a három világrészt, mint egyet a földekkel, a Szinai föld, ahol istenek születnek. De az igazi út nem a szárazon vezet; a tenger, a Földközi tenger az igazi országút. Ez a tenger azonban Alexandriánál megtorlódott, mint egy törhetetlen gát. Az emberi ügy és számítás, stratégia és kereskedelem, lére és fantázia már akkor gondolt a keletre vezető tengeri úttal; Alexandria mellett csatornát ásni és összekötni a bibliai Vörös-tengert a Földközi-tengerrel. Átjárót kelet felé, India felé!

A Fáraok, a nagy kőműves uralkodók már Krisztus előtt 14 évszázaddal terveztek egy csatornát a Nilustól, az egyiptomi föld folyam-istenétől, a Tízta tóig és tovább a Vörös-tengerig. Stratégiai okok gondoltatták ki II. Ranzessel e csatorna tervét. A nagy terv nem sikerült. A Kr. előtt VII.-ik század megcsodálta egy csatornaépítés kezdetét. Grandiózus volt ez a nagy csatorna, egyiptomi meretű, véres, rabszolgák, mai szóval élve, „munkatáboros”, 120 ezer ember vére hullott a csatorna ágyába, 120 ezer ember élete sem engesztelte a föld isteneit. Nem áshatták végig a csatornát, bár a Ptolomeuszok uralkodása alatt is folytatták a munkát, Kleopátra korában már belepte az iszap és a feledékenység. Amikor a római sas a barbár bárdok csapását alatt lehall, már senki se emlékszik a műre. Ügyeskedő arabok, Jmár kalifa vezérének, Anosnak vezetése alatt újra kezdenek egy csatornát építeni Keirótól a Vörös-tengerig. Gabonát szállítottak a csatorna széles hátán. Azután ez a csatorna is megszűnt hajóút lenni, a századok elfeledték.

A történelem későbbi folvamán a csatorna eszméje többször is felmarul, azonban megoldást ez a kérdés egész a tizenkilencedik századig nem nyert.

A 18-ik és 19-ik század a gyarmatosítások kora. Az imperialista hatalmak megkezdik a világ elfoglalását. Háborúk születtek a szuezi gondolatot. Napoleon kontinentális bojkotja a brit, oroszán ellen kevés volt, az oroszán megrázta sörényét és a bojkot szétmállott. Napoleon keze nem ért el Indiáig. Ezt végrehajtani indult el Napoleon. Egyiptomba, azonban a kívánt földre nem ért el. mert a katonai léngészt

legyőzte a sivatag. Napolcon is gondolt a szuezi csatorna felépítésére, de technikai eszközök hiányában erre nem került sor.

1858-ban egy osztrák mérnök Párizsban benyújtotta a szuezi csatorna tervét. Azt el is fogadták, de ő időközben meghalt. Terveit Lesseps Ferdinánd vásárolja meg és hozzáát a nagy műhöz. Először is pénz kellett. Kétszázmillió frank tőkével részvénytársaságot alapít. A részvényeket franciák veszik meg. Az egyiptomi alkirály a Társaságnak 99 évre szóló koncessziót adott, amelynek kiforgása után a csatorna Egyiptom tulajdonába megy át. Anglia megskedni kezd és ennek tulajdonítható, hogy a szultán a tervezetet csak hosszú huzavona után hagyta jóvá.

1859 április 25-én kezdődött Fort Saidnál a csatorna építése. A szerződés szerint a Társaság csak egyiptomi munkásokat alkalmazhatott. Azenban a fellahok nyomorúságosan pusztultak, helyettük európai munkásokat kellett hozatni. Úgy látszik az európai proletáriátus a fellahnál is igénytelenebb volt.

A nagy nap 1869 március 28-án következett be. Az ember kez az imperializmus, stratégiai elvek kijavították a geológiai alakulás szépséghibáját. A gázsi kozmetikát a tőke és az expanzív katonai hatalmak hozták létre. A gondolat hiába szárnyalt, a beteljesülést a részvények hozták meg. A tőke beleszólt a világteretésbe és a Földközi-tenger vize egyesült a Vörös-tengerrel. Afrika sziget lett!

A szuezi csatorna 161 km. hosszú, 60—100 méter széles. Az építés 19 millió font sterlingbe került.

A tudomány, technika és civilizáció hármasszövege keltette fel a tőke éberségét és figyelmeztette a tengerből felmerülő óriási üzletre. Hamburgtól Bombayba, a Jöreménység-fokának megkerülésével 11,220 mérföld az út. A szuezi csatornán át 6,420, 45 százalékos megkerülés! Ez az út még több kolónia, még több gyarmatszerzésre ösztönözte az európai hatalmakat, a gyarmatok közelebb jöttek az imperialista államok dokkjaihoz.

1932-ben 5,032 hajó kelt át a csatornán, 262 ezer utas fizette le az illetéket Port Saidnál. A szuezi részvények a hadiipar mellett a leghasznosabb vállalkozás. A Társaság jövedelme millió francia frankban a következőképpen alakult:

1886-ban 42

1914-ben 125

1927-ben 784

A csatorna már 1873-ban nemzetközi vitára ad alkalmat. Anglia a legjobb című imperialista hatalom már 1875-ben megvásárolja az egyiptomi császár részvényeit és urrá lesz Suez fölött. A Suez fölötti uralom a világ fölötti uralom kulcsa. A Földközi-tenger az ókcorban „a világ közepe”. A világ azóta kitágult és összeszűkült, a Földközi-tenger most is a világ közepe, a Suez a földközsinórja, s aki a Földközi-tengeren uralkodik, a világ siető stratégiai bázisában — az nagy fiú (angol—olasz meccs)!

Az eredeti koncesszió szerint a díjszabás minden nemzet hajójára egyforma és a csatorna „semleges út”. Az angolok idővel egyre több jogot igényeltek, még 1888-ban Konstantinápolyban Anglia, Németország, Ausztria-Magyarország, Franciaország, Spanyolország, Hollan-

dia. Olaszország, Törökország és Oroszország konvenciót írtak alá, amely szerint a csatorna „örök időkre szabad és nyílt, háborúban és békében“. A világháborúban az angol csapatok vették át Szuezi katonai védelmét és azt elzárták a központi hatalmak elől.

A szuezi kérdés, amelyet Olaszország felvetett, Franciaország ellen irányul, de Angliát érinti. A Társaságot túlnyomórészt franciák irányítják, **katonailag Anglia őröködi fölötté.** Európa kapujában a britek állnak. **Ha ezt a világhatalmi helyzetet az angolok — Chamberlain római útján — feladják az olaszoknak a franciák kárára tett engedékenységgel — a brit világbirodalom tücsúzhat a tengertől.** Európa sorsa a szuezi-részvényekben van most. **Ha a Közép-tenger es ezenkívül a Spanyol föld fasizálódik és olasz érdekerületté lesz aposodik — Európa emelheti tenyerét a nap felé: Ave sole! Ave Europa!**

A szuezi vállalat igazgatóságában egy hollandi, tíz angol és huszonegy francia gentleman ül. Olaszország részesedni akar a profitban, **méginkább az angolokat akarja hatalmi helyzetükből kitűrní.** Megkéséit a világ felosztásánál és most lézasan akarja a mulasztottakat behozni. Egyiptomtól vasútvonala megy a szuezi csatorna felett az anatóliai, bagdadi és hodzsaszi vasutakhoz, a csatorna másik felén Arábia és Mesopotámia angol érdekeltségű földek és azon túl ott vannak a mosszuli petróleumforrások. Az angol katonák nem mozdulhatnak el a csatorna partjáról! A csatorna légvonalában fekszenek Palesztina és az angol Ciprus szigete. Az angolok gyarmatbirodalmának kulcsa Szuezi. A csatornánál tehát Olaszország Angliának üzent hatat és nem a franciáknak. Chamberlain nem csinálhat még egy Münchent Rómában. **Az esernyővel együtt az angol világbirodalom is ott maradhat Mussolini dolgozószobájában.**

Fekete Béla.

Estebéd Salamancában

Pontosan ott vagyok. **Kilenc órákor a Grand Hotelben, a Plaza del Poeta Iglesias-on. Rengetegen vannak. A bejáratnál a forgoajtó üvegtáblái tündökölnek a visszavert fényben. Az előcsarnok falán két életnagyságú fénykép, egész alakban, Hitler és Mussolini. Hitler hajadonfött, mindig hajadonfött, Musolini ruhamsisakban, mindig ruhamsisakban, mindig fedett fővel, már spanyol grand.**

Szemben velem egy bájos nő, balra is egy, jobbra is egy. Feszengenek. Francia vagyok. Köztudomású, hogy . . .

Semmi kétség, azért ültettek így ezen a vacsorán, ahol számos polgári és katonai hatósági személy van jelen, olykor ellentétes felfogásúak, hogy ne kérdezősködhessenek szomszédtól-szomszédig olyan témákról, amelyekről nem szabad beszélni egy ünnepi fogadáson. Azért még van egy eshetőségem. Szeretném megpróbálni, hogy beszéljek nőkkel, akiből oly keveset látni Salamancában.

Semmitmondó társalgási fordulatok, a széptevés megszokott